

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

ІНТЕГРАЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ТА ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГЕОГРАФІЧНІЙ, ЕКОЛОГІЧНІЙ ТА ХІМІЧНІЙ ОСВІТІ

12 – 13 листопада 2015 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Природничо-географічний факультет
Кафедра хімії, екології та методики їх навчання
Кафедра географії та методики її навчання

Інститут педагогіки НАПН України
Інститут агроекології та природокористування НААН
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Міжнародна асоціація екологів університетів

ІНТЕГРАЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ТА ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГЕОГРАФІЧНІЙ, ЕКОЛОГІЧНІЙ ТА ХІМІЧНІЙ ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

Умань
Видавець «Сочінський»
2015

УДК (91+504+54)(063)
ББК (26+28.08+24)я431
173

**Затверджено до друку вченою радою природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 30 вересня 2015 р.)**

Редакційна колегія:

Совгіра С. В. – доктор педагогічних наук, професор (голов. редактор);
Браславська О. В. – доктор педагогічних наук, професор (заступник голов. редактора);

Половка С. Г. – доктор геологічних наук, професор;
Валюк В. Ф. – кандидат хімічних наук, доцент;
Галушко С. М. – кандидат хімічних наук, доцент;
Гнатюк Н. О. – кандидат біологічних наук, доцент;
Гончаренко Г. Є. – кандидат біологічних наук, доцент;
Горбатюк Н. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Козинська І. П. – кандидат географічних наук,
Кравцова І. В. – кандидат географічних наук, доцент;
Лаврик О. Д. – кандидат географічних наук (відповідальний за випуск);
Максютов А. О. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Ситник О. І. – кандидат географічних наук, доцент;
Соболенко Л. Ю. – кандидат біологічних наук, доцент;
Цимбалюк В. В. – кандидат хімічних наук, доцент.

173 **Інтеграція фундаментальних та прикладних досліджень в географічній, екологічній та хімічній освіті: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (12-13 листопада 2015 р., Умань).** – Умань: Видавець «Сочінський», 2015. – 124 с.

ISBN 978-966-304-125-4

У збірнику опубліковані результати доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інтеграція фундаментальних та прикладних досліджень в географічній, екологічній та хімічній освіті», яка відбулася 12–13 листопада 2015 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. Розглянуто основні проблеми інтеграції та взаємодії фундаментальних і прикладних досліджень в географічній, екологічній та хімічній освіті.

УДК (91+504+54)(063)
ББК (26+28.08+24)я431

ISBN 978-966-304-125-4

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2015.
© Автори статей, 2015.

ЗМІСТ

<i>Бслогурова Ж.С.</i> Еколого-экономические процессы и обоснование организации природопользования Запорожской области.....	6
<i>Берчак В.С.</i> Натуральні та антропогенні ландшафти долини річки Синиці.....	9
<i>Бойко В.І., Захарченко С.В.</i> Виконання дипломної роботи як елемент системного підходу до підготовки фахівця-хіміка.....	13
<i>Бойко Ю.С.</i> Аналіз категорії «здоров'язберігальне середовище» вищого навчального закладу.....	15
<i>Браславська О.В., Волинець О.І.</i> Теоретичні засади професійної компетентності майбутніх вчителів.....	17
<i>Валюк В.Ф.</i> Компетентнісний підхід як складова частина підготовки майбутнього вчителя хімії до професійної самореалізації.....	20
<i>Галушко С.М.</i> Напрями творчої діяльності учнів на уроках хімії.....	22
<i>Гелььора Т.М., Небікова Т.А.</i> Педагогічна технологія як основа підвищення ефективності навчального процесу.....	24
<i>Герасименко О.В.</i> Впровадження в практику екскурсійних форм занять у XIX – на початку XX ст.	27
<i>Гнатюк Н.О., Кузема І.І.</i> Екологічна характеристика джерельної води.....	29
<i>Гончаренко Г.Є.</i> Екологічна безпека як складова екологічного правопорядку...	31
<i>Горбатюк Н.М.</i> Рубова С. та принцип народності.....	33
<i>Горбатюк Н.М., Кулик Ірина</i> Дидактична роль рефлексії та рефлексивних умінь в освітньому процесі з хімії.....	36
<i>Горелов А.М.</i> Коммуникативная роль фитогенного поля	40
<i>Грабовий А.К.</i> Теоретико-методичні засади використання уміткового експерименту в експериментально-методичній підготовці майбутніх вчителів хімії.....	43
<i>Думієвичина Н.Ю.</i> Вітани формування екологічного світогляду студентів економічних спеціальностей.....	47

законності навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета.

Отже, кожна конкретна педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного процесу та об'єднує в собі його зміст, форми і методи. Вона може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики – електронні, нові інформаційні технології, промислові, поліграфічні, валеологічні і є основою підвищення ефективності всього навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Буркова Л. В. Технології в освіті // Рідна шк. – 2001. – № 2. – С. 18–19.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - Либідь, 1997, – 376 с.
4. Лозова В.І. Педагогіка. Розділ "Дидактика" / Лозова В.І., Москаленко П.Г., Троцько Г.В. – К.: ІСДОУ, 1993. – 140 с.
5. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навчальний посібник / [О. М. Пехота, В.Д. Будак, А.М. Старева та інші]; за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: [Навч. посіб.] / О.М. Пехота та ін. / За ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
7. Програма з педагогіки / Інтегрований курс теорії та історії педагогіки. Альтернативний варіант/: Проект / Авт.- укл. А.М.Бойко, І.Ф.Кривонос, В.С.Лутфуллін та ін. - К.: ІСДО, 1996. – 56 с.

Герасименко О.В., викладач

*Уманський державний педагогічний університет
імені Паєла Тичини*

e-mail: oksana_gerasimenko@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРАКТИКУ ЕКСКУРСІЙНИХ ФОРМ ЗАНЯТЬ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Екскурсія – одна з форм організації навчального процесу, яка потребує активних методів навчання. Саме слово "екскурсія" (латинська назва ехсигго – вибігаю) показує, що навчальне заняття повинно проводитись поза аудиторією: на природі, виробництві, у музеї і т.д.). [4] Екскурсії розширюють кругозір учнів, розвивають спостережливість, уміння бачити те, що раніше відбувалося поза їх увагою, виробляють практичні навички і вміння – орієнтуватись в просторі, знати мінерали, гірські породи, вміти визначати види ґрунтів, рослин, комах, птахів, формувати уявлення про їх життя, живлення.

Метою дослідження було впровадження екскурсійних форм занять в навчально – виховний процес середніх навчальних закладів XIX – початку XX ст.

Основним фактором, який визначає успіх викладання того чи іншого предмету є вчитель. Його освіта, гарна підготовка, вміння володіти

матеріалом, знання методики, любов до своєї справи, створюють необхідні умови для успішної роботи.[1]

На початку XIX ст. «Шкільний статут» (1804р.) рекомендував влаштовувати прогулянки (екскурсії) у природу, до поміщицьких мануфактур, майстерень ремісників та інших підприємств.[3]

Попечитель Київського навчального округу Пирогов М.І. на початку 60-х р.р. XIXст. перед Міністерством народної освіти піднімає проблему методики навчання, звертаючи увагу на застосування знань учнів в повсякденному житті. [2] Екскурсії мають велике навчально-виховне значення. Без проведення відповідних екскурсій вивчення природничого матеріалу набуває схоластичного характеру.

К.Д.Ушинський підкреслював, що чудовий краєвид має такий великий виховний вплив на розвиток молодої душі, з яким важко змагатися впливові педагога, що день проведений серед гаїв і полів, вартий багатьох тижнів, проведених на навчальній лаві.[4]

А.Я.Герд усвоїх методичних роботах «Перші уроки по мінералогії»(1869р) і «Предметні уроки» (1883р.)пропагує необхідність наочного навчання(особливо у початкових класах).

На пропозицію В.В.Докучаєва комісією Товариства природодослідників при університеті були складені «Програми і настанови для спостереження і збирання колекцій по геології, ґрунтознавству, метеорології, нівеліруванню, зоології, ботаніці» (1886р.), які призначались для пошановувачів природознавства, головним чином для працівників губернських земських природничо – історичних музеїв, і мали на меті сприяти вивченню губернії.

Під керівництвом Ф.Ю.Левінсона – Лессінга були підготовлені програми і рекомендації для збору колекцій і для спостереження в царині геології(1893р.).

А.П.Іванов піднімав питання про те, що екскурсії в школі не повинні бути випадковим епізодом. Вони повинні ввійти у навчальний план і стати невід'ємною частиною обов'язкових навчальних занять. А.П.Іванов дає список різних мінералів, розповсюджених під Москвою, зазначає місця, де вони залягають, і звертає увагу викладачів на ті багаті можливості, які у відношенні геологічного та мінералогічного матеріалу мають околиці Москви (1899 р.)

На початку XXст. деякі середні навчальні заклади починають вводити в курси природознавства і географії систематичні екскурсії в природу.

П.І.Мамаєв значну увагу приділяє шкільним екскурсіям в природу(1901р.).

Б.Є.Райков пропонує досліджувати геологічне минуле даної місцевості, знайомити учнів з сучасними процесами, які формують рельєф(1911р.).

П.Н.Чирвинський, відомий геолог, дослідник України детально розробив геологічні маршрути в районі Кисва, проаналізував гірські

породи, склад ґрунтів(1911р.)[1]

В 1915 р. Міністерство народної освіти опублікувало циркуляр про перетворення екскурсій із випадкового явища в обов'язкову навчально-виховну форму роботи школи, після чого стали проводитися історичні, географічні і природознавчі екскурсії.[3]

Таким чином, у XIX –на початкуXXст. були зроблені перші кроки з розробки і впровадження в практику екскурсійної форми навчальних занять, тобто намітився перехід від словесного навчання до наочно-образного. Екскурсії із епізодичних перетворилися в постійні і обов'язкові форми навчання.

Список використаних джерел

1.Астрова Г.Г.Геологические экскурсии:пособие для учителей средней школы/Г.Г.астрова.-М.:Государственное учебно – педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР,1949 –с 5-7.

2.Очерки русской культуры XIX века/ редкол.: Кошман Л.В.(голова)[та ін.].Т.3: Культурный потенциал общества.-М.:Изд – во Моск.ун-та,2001,с.11-31.

3. <http://turistic.ua.hotlist.biz/ru/blog/main/547.htm>

4. [http://shostka-](http://shostka-llnrr.at.ua/publ/proektna_dijalnist_ekologichne_prosvitnictvo/pro_ekskursiju_ta_jiji_navch_alno_vihovne_znachennja/12-1-0-53)

llnrr.at.ua/publ/proektna_dijalnist_ekologichne_prosvitnictvo/pro_ekskursiju_ta_jiji_navch_alno_vihovne_znachennja/12-1-0-53

Гнатюк Н.О., канд. біол. наук, доц.

Кузема І.І., студент

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

e-mail: nat-gnatiuk@mail.ru

ЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛЬНОЇ ВОДИ

Різке погіршення екологічного стану довкілля наприкінці XX століття призвело до значного забруднення водойм внаслідок ерозії ґрунтів, надходження пестицидів, стічних вод, атмосферних викидів, радіонуклідів. Джерельна вода є природним ресурсом, а її якість основним показником збалансованого розвитку суспільства, його безпеки та існування в цілому [1]. Майже всі поверхневі і підземні джерела водопостачання забруднені внаслідок дії природних і антропогенних факторів. Антропогенне забруднення гідросфери набуло глобального характеру та суттєво зменшило доступні ресурси питної води на Землі. Якісна питна вода повинна бути вільною від сторонніх включень, активною, живою, здатною до освоєння корисних включень. Мільйони людей потерпають від хвороб, що викликані неякісною питною водою. Джерельна вода має свої особливості, які пов'язані із санітарно-гігієнічними характеристиками місцезнаходження джерела та з можливим локальним забрудненням. Забруднення водоносних горизонтів можливо як в зоні живлення водоносних горизонтів, так і в